

Albert Manent, «Òpera pòstuma»

JOSEP FERRER I JOAN PUJADAS

Fundació Pere Coromines

josepferrercosta@gmail.com, joanpujadasm@gmail.com

1. AMAT (2015): Jordi Amat (coord.), «*Albert Manent: acció cultural, compromís civil i projecte intel·lectual*», Barcelona: *Revista de Catalunya*, núm. extraordinari 2015/1.
2. ANGLÈS & PEREA (2016): Fina Anglès i Eugeni Perea, *Univers Manent. Homenatge a la figura i obra d'Albert Manent i Segimon*, Tarragona: Diputació de Tarragona; «*Ramon Berenguer IV*», 23.
3. MANENT (2015): Albert Manent, *Història, literatura i Església a la Catalunya contemporània*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat; «*Biblioteca Serra d'Or*», 484.
4. MANENT, CERVERA, CRUSET, MASSEGOSA & VEGA (2014): Albert Manent, Joan Cervera, Lídia Cruset, Rosa M. Massegosa i Salvador Vega, *Els noms populars de núvols, boires i vents del Baix Empordà*, la Bisbal d'Empordà: Edicions Sidillà; «*El Bou mascard*», 1.
5. MANENT & LLAURADÓ (2015): Albert Manent i Segimon i Josep Maria Llauradó i Llauradó, *Onomàstica de Maspujols. Recull de noms de lloc i de persona*, Maspujols: Ajuntament de Maspujols, Pragma Edicions; «*En negre*».
6. MANENT & PRATS (2016): Albert Manent i Segimon i Enric Prats i Auqué, *Noms de lloc, llinatges i renoms de Vilaplana*, Vilaplana: Ajuntament de Vilaplana, Pragma Edicions; «*En negre*».
7. MANENT & SABATÉ (2016): Albert Manent i Segimon i Jaume Sabaté i Alentorn, *Els noms populars de núvols, boires i vents del Camp de Tarragona, la Conca de Barberà i el Priorat*, Reus: Edicions La Mussara; «*Meteorologia popular*», 1.
8. MEDINA (2015): Jaume Medina, *Albert Manent i Carles Riba, dues personalitats del nou-cents*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat - Ajuntament de Barcelona; «*Biblioteca Serra d'Or*», 480.
9. PUJADAS (2015): Joan Pujadas, *Epistolari Albert Manent & Vicenç Riera Llorca*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat - Ajuntament de Barcelona.
10. TRIAS (2015): Margarida Trias, *J. V. Foix & Albert Manent. Correspondència (1952-1985)*, Barcelona: Quaderns Crema; «*D'un dia a l'altre*», 43.

Quan s'acompleixen tres anys de la mort d'Albert Manent, ens disposem a repasar els fruits que, com l'atzavara després de morta, ha donat fins ara la seva rica personalitat.

Ningú no arrufarà el nas si titllem Albert Manent d'humanista, una persona que al llarg de la seva vida, amb solvència, es va interessar per temes i camps

diversos. Bona prova d'això és el llibre pòstum *Història, literatura i Església a la Catalunya contemporània*, que el mateix Manent va deixar enllestit abans de la seva mort i que va aparèixer l'any 2015 en el catàleg de la degana i imprescindible Publicacions de l'Abadia de Montserrat que dirigeix el savi Pare Massot. Aquest volum aplega tot un seguit d'articles d'extensió diversa, alguns d'inèdits i molts d'enterrats en publicacions i revistes periòdiques de difícil accés. Per tant, aquest tipus de volums miscel·lanis són imprescindibles per accedir a l'obra de personatges que, com Albert Manent, es van prodigar en mil i un mitjans. Aquest volum, prologat pel seu fill Jordi Manent, dona fe dels seus interessos en el camp de la història, de la literatura i de l'Església catalana. Per exemple, Albert Manent és un home clau en l'estudi de la literatura catalana a l'exili i de personatges i fets imprescindibles del Noucentisme. Aquest volum, doncs, ens apropa al Manent, de prosa clara i elegant, d'interessos diversos. Des de l'apunt breu a la semblança biogràfica, des de la nota erudita a l'assaig profund, aquest llibre és una bona forma d'acostar-nos a les maneres exquisides de l'humanista Albert Manent.

De tothom és sabut que Manent va conrear amb encert tant el gènere subtil de la semblança biogràfica com el de la biografia exhaustiva. Per tant, no és d'estranyar que, de la mà del seu amic, l'escriptor, llatínia i poeta Jaume Medina, es confronti a *Albert Manent i Carles Riba, dues personalitats del nou-cents*, les figures eminents d'aquests dos personatges. Medina, màxim coneixedor de Riba i amic íntim de Manent, era —és— la persona ideal per acarar aquestes dues il·lustres personalitats. I ho fa combinant perfectament erudició i estima. No hi ha dubte que la personalitat de Manent, afable i entusiasta, que ha deixat marca en el conjunt de persones que el van conèixer i tractar, acabarà donant fruits com aquest, a mesura que amb el temps la seva figura vagi prenent el cos que li correspon en el panorama de la cultura catalana del nostre temps.

Un altre dels filons que hi ha encara per explotar i que va donant els seus fruits és el de l'Epistolari Albert Manent, que segons ens comunica el seu fill Jordi consta de deu mil documents, dels quals un seixanta per cent ja està classificat. Fins ara s'havia publicat la seva correspondència, conjunta amb la del seu pare Marià Manent, amb Josep Carner i Émile Noulet (2002), amb Josep Pla (1997), Joan Coromines (2009), Joan Fuster (2010) i Jordi Arbonès (2011). A aquesta nòmina ara s'ha d'afegir l'*Epistolari Albert Manent & Vicenç Riera Llorca*, a cura de Joan Pujadas (PAM, 2015), i *Correspondència (1952-1985)*, a cura de Margarida Trias (Quaderns Crema, 2015), que aplega la relació epistolar amb el poeta J. V. Foix. La publicació i estudi de les relacions epistolars són imprescindibles per apropar-nos a alguns aspectes més íntims dels nostres prohoms. Parapetats darrere una certa confidencialitat que el gènere epistolar assegura, sovint aquestes cartes ens permeten atansar-nos a aspectes més humans dels seus protagonistes i a la història petita del nostre país. Aquest és el cas de la correspondència amb l'escriptor i periodista Vicenç Riera Llorca, figura rellevant de l'exili català a Mèxic, que Albert Manent coneixia exhaustivament, i amb la figura gegantina,

abassegadora i divertida del poeta J. V. Foix, de qui Manent va estudiar la biografia i l'obra i per al qual Foix sembla sentir una honesta predilecció.

L'onomàstica va ser un dels terrenys que també va trepitjar Albert Manent amb petja ferma i insistent al llarg de la seva vida. Així, la darrera bibliografia actualitzada del nostre home, «Bibliografia d'Albert Manent i Segimon», a càrrec de Fina Anglès, Jordi Manent i Eugeni Perea, dins *Univers Manent* (2016), recull, en l'apartat «Onomàstica i dialectologia», quaranta-sis entrades. Precisament sobre aquest tema versa l'*Onomàstica de Maspujols* (2015), aplegada juntament amb Josep M. Llauredó. Es tracta de l'ampliació d'un treball anterior, publicat l'any 1966 en solitari en el *Boletín Arqueológico de la Real Sociedad Arqueológica Tarraconense*, en què havia aplegat, en un treball de camp iniciat l'any seixanta, unes tres-cents entrades: «El 1960 vaig començar a recollir els noms del lloc i els renoms de Maspujols i el seu terme. L'any abans havia enllestit el recull de l'Aleixar i aviat faria el de Vilaplana. Seguint les indicacions del filòleg i lingüista Joan Coromines, em vaig sumar al projecte de recollir l'onomàstica de Catalunya per municipis» (p. 13). És, doncs, el mateix Manent qui reivindica el mestratge de Coromines. Efectivament, l'any 1960, l'1 de setembre, Albert Manent escrivia a Joan Coromines una carta, aplegada en l'*Epistolari Joan Coromines & Josep M. Batista i Roca, Joan Triadú, Albert Manent i Max Cabner* (Fund. Coromines, 2009), en què li trametia un treball anterior seu, *Toponímia de l'Aleixar i del seu terme* (1962), el primer de la sèrie, i li demanava «que m'assenyalés tota mena de deficiències i modificacions». Coromines li contestava a finals d'aquell mateix any amb tot un seguit d'«observacions de gran valor i utilitat» que Manent li havia demanat. Va ser el mateix Joan Coromines, el 18 de setembre de 1962, qui es posà en contacte amb Manent per demanar-li la seva col·laboració i del «grup d'amics de les comarques tarragonines interessats en la toponímia» que Manent tenia, per fer enquestes per al seu *Onomasticon Cataloniae*. Col·laboració que es feu efectiva, com el mateix Coromines agraeix en carta del 9 de setembre de 1963. Així doncs, aquest treball publicat en aquest butlletí dona fe del seu interès per aquesta disciplina, l'onomàstica. L'*Onomàstica de Maspujols*, doncs, ara s'ha tornat a reeditar, ampliada amb les aportacions del seu col·laborador Josep M. Llauredó, aficionat a la història local, que ha augmentat les entrades fins a les gairebé set-cents, sobretot amb aportacions provinents d'un minuciós treball d'arxiu. Es tracta d'una edició local, sufragada bàsicament per la Diputació de Tarragona i en segon terme per l'ajuntament de la població, Maspujols, que trobem «pujant cap a la serra de Prades», com ens la descriu el mateix Manent a l'inici del pròleg a aquesta obra.

De factura similar, tant materialment com metodològicament parlant, és, també, el volum que recull els *Noms de lloc, llinatges i renoms de Vilaplana*, edició sufragada novament i en bona mesura per la Diputació de Tarragona i en segon terme per l'ajuntament d'aquesta població, Vilaplana, enclavada als peus de la Mussara. En aquest cas també es tracta de la reelaboració d'un treball anterior de Manent, *Toponímia de Vilaplana i del seu terme*, publicat en el número corres-

ponent de l'any 1969-1970 del *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, que aplegava el resultat d'un treball de camp fet entre 1959 i 1964. Ara aquell treball, actualitzat i ampliat fins al miler llarg d'entrades amb la col·laboració d'Enric Prats Auqué, amic de Manent «des de la infantesa fins a la senectud», de qui es confessa deixeble literari («jo vaig créixer a la seva ombra», escriu en unes sentides ratlles prologals), aficionat a la toponímia, autor, per la seva banda, també de diversos reculls toponímics de la zona. Aquesta nova actualització de la toponímia de Vilaplana corria la sort, amb la malaurada mort de Manent, de restar inèdita. Han estat, un cop més, els bons oficis del seu fill Jordi Manent, que ha evitat aquest malefici, qui, a més, n'escriu el pròleg.

Aquests dos reculls toponímics de Manent posen de manifest, també, un parell o tres de coses que volem remarcar, extensibles a tota la seva producció en els camps diversos. En primer lloc, la connexió amb el Camp de Tarragona. Tot i que Albert Manent havia nascut al maresmenc Premià de Dalt l'any 1930, sempre va tenir una gran vinculació amb el Camp de Tarragona, d'on era la seva mare, Josefina Segimon. Manent feu molts i llargs sojorns al mas familiar, el Mas de Segimon de l'Aleixar, lloc i territori que sentia com a nadius. Un altre dels aspectes que aquestes obres posen de manifest és la tendència a treballar en equip, a fer colla, característica que li donà tants bons resultats. És el seu fill Jordi Manent mateix qui assenyala aquella peculiaritat tan manentiana —passeu-nos el mot— d'encarregar feines a qui el visitava, que molts hem gaudit. També voldríem remarcar que Albert Manent era un home rigorós en la feina, però afortunadament no patia de la pruija perfeccionista, sovint tan eixorca; preferia fer una segona edició, per dir-ho d'alguna manera, corregida i augmentada, que no deixar inèdit vint anys un treball en benefici d'una perfecció estèril. És, per tant, d'agrair la posada al dia d'aquests treballs onomàstics de Manent, molt en la idea del que reclamava Joan Fuster de «la desamortització d'articles i treballs enterrats en butlletins, *mélanges* i diaris».

Albert Manent també va conrear amb insistència el terreny del recull i estudi dels noms populars dels núvols, boires i vents, camp en el qual ha estat un veritable pioner. Els seus primers apunts publicats en aquest àmbit són de l'any 1994 i els seus treballs, molts fets en col·laboració, superen la dotzena. Entre ells destaca la tercera edició, publicada enguany, d'*Els noms populars de núvols, boires i vents del Camp de Tarragona, la Conca de Barberà i el Priorat*, d'Albert Manent i Jaume Sabaté, que aplega tres monografies publicades anteriorment de manera separada. Es tracta, com molt bé apunta el Dr. Joan Veny en el pròleg d'aquesta obra, «no de materials recollits de fonts escrites, sinó que són producte d'enquestes personals, pacients, dutes a terme sobre el terreny, a totes les poblacions de cada comarca estudiada entre bons coneixedors del tema (pastors, mariners, pagesos)». És el mateix Dr. Veny, el dialectòleg més reputat del país, qui denuncia precisament la poca atenció prestada a «aquesta mina copiosa d'informació dialectal i cultural», que aporta un gran gavadal de dialectalismes no recollits en el Diccionari Alcover-Moll, com a tret més remarcable. Edicions Sidillà també pu-

blicà el 2014 una exquisida edició d'*Els noms populars de núvols, boires i vents del Baix Empordà*, obra conjunta d'Albert Manent, Joan Cervera, Lídia Cruset, Rosa M. Massegosa i Salvador Vega, amb il·lustracions de David Granato. Manent amplia el seu camp d'acció de la nefonímia més enllà de les fronteres del Camp de Tarragona, que li era tan proper, a més de la meitat de les comarques catalanes, en un projecte sistemàtic de país, alhora que deixava assegurada la continuació de l'obra per mitjà de deixebles i col·laboradors seus amb l'esperança que s'arribés a la completió total futura del Principat.

No era d'estranyar que, en un home tan estimat i apreciat com Albert Manent, la seva mort produís una sentida i sincera consternació, que, com no podia ser d'altra manera, es concretà en diversos homenatges públics de l'Ajuntament de Barcelona i del Grup Sant Jordi, del Centre d'Història Contemporània de Catalunya, del Centre de Lectura de Reus, d'Òmnium Cultural, de la Diputació de Tarragona i de l'Ajuntament de Premià de Dalt. A aquests actes s'hi han d'afegir, fins ara, dos volums miscel·lanis, el número extraordinari de l'any 2015 de la *Revista de Catalunya*, sota el títol conjunt d'«Albert Manent: acció cultural, compromís civil i projecte intel·lectual», coordinat pel filòleg, deixeble i amic Jordi Amat. Efectivament, la *Revista de Catalunya* no podia deixar sense homenatjar la persona que des de l'etapa Max Cahner ocupà la secretaria de direcció d'aquesta prestigiosa revista, de la qual fou, en molts sentits, un veritable factòtum. Així mateix, la Diputació de Tarragona, sota la coordinació de Fina Anglès i Eugeni Perea, feu el mateix en un llibre a tot color, profusament il·lustrat, amb el títol encertat d'*Univers Manent*, en aquest cas fet amb col·laboradors tarragonins i des d'una perspectiva que parteix des d'aquest territori. Tots dos volums són, en certa manera, complementaris del volum d'homenatge amb motiu del seu setantè aniversari, *Records d'ahir i d'avui* (PAM, 2001), en què amics, coneguts i saludats, partint del record i amb la finalitat, inevitable i necessària, de perfilar-ne l'aportació cultural, intel·lectual, social, nacional en definitiva, molt en el camí de la semblança, que el mateix Manent cultivà amb tant d'encert, li oferiren en agraïment sincer.

La personalitat i les obres d'Albert Manent són com el gra de mostassa. Evidentment no per les seves dimensions, que són més que considerables, sinó en el sentit que, un cop germinat i esdevingut un gran arbre, aixopluga sota les seves branques totes aquelles persones que el van conèixer i que en prenen el relleu en benefici de la Santa Continuitat de què parlava, i sempre va practicar, l'estimat i enyorat senyor Manent.